

53.

CHRISTIANI RAVII
BERLINATIS
^{DE}
SCRIBENDO LEXICO
Arabico-Latino
DISSERTATIO.

AD

Nobilissimum & Amplissimum

SENATVM TRAIECTINVM

Orientalium

~~XXII.~~

Rerum & Linguarum

PATRONUM.

2 E C 2
S E C 2
PATRIAS

GRATITUDINIS
Arabica verborum
vocabulorum, Syriacis, Pro-
pagandae, &c. &c.

ULTRAIECTI,

Apud WILHELMUM STRICK
Anno 1717. M.DC.XVII.

Nobilissimis, Amplissimis, Consultissimis, Prudentissimisque Viris,

DN: IOANNI de WEEDE,

DN: ANTONIO de GOYER,

Inclytæ Reipublicæ

**TRAJECTINÆ
CONSVLIBVS,**

UTI ET

SCABINIS AC SENATORIBVS

Almæ Vrbis & Academiæ

P A T R I B V S

ATQVE

S E C R E T A R I I S

Hanc Dissertationem suam

G R A T I T U D I N I S

E R G O

Submissè offert

CHRISTIANUS RAVIUS BERLINAS:

Bono cum Deo.

CHRISTIANI RAVII
BERLINATIS
DISSERTATIO
^{DE}
SCRIBENDO LEXICO
Arabico-Latino.

INDEX CAPITVM.

- I. Continebit 1. Lexicon arabico-latinum Giggæ Mediola-
nense 4. tom. in fol. 11, P. F. Dom. Germani de Sile-
sia Romanum Italico-Lat.-Arabicum in fol. 111. Raphelen-
gii Leidense Lat.-Arabicum in fol. & ita 6. volumina hacte-
nus edita. Erit in 4°. duntaxat 100. quaternionum: & præver-
tet Guadagnoli, quod ante annum promisit.
- II. Meliori, naturali sc. omnibus hominibus connato ordine,
omnes planè omnium vocum trilateræ, quibus quadrili-
teræ submittentur, radices 21952 arabicis literis, quot in lin-
gua arabica extantes unusquisque naturaliter novit, recen-
sebuntur, ita ut nulla omittatur, nulla inseri possit, quod
nulla hactenus præstitere lexica, &, quod omnes optant,
- III. Radicum generales in abstracto ac propriissimas signifi-
cationes, à quibus reliquæ omnes dependent, recensembit: sub-
junctis ferè omnibus verborum & nominum secundariis:
solum Latina illorum sex voluminum planè omnia, nulla voce
aut exemplo latino omisso, sed non arabicas voces habebit,
quia in lexicis arabum proximè edendis per chalcographiam,
& in autoribus arabicis extant.
- IV. Præmissa pleniore, facilioreq; grammatica arabica verborum
nominumque analogorum & anomalorum, Syntaxis, Pro-
sodiae, & extrahendæ radicis, quam Guadagn: Dominici, &
Giarumiæ: addita
- V. Methodo docendi & discendi linguas Orientales, ac de earum
ad invicem respectu, sublatis tot timoris causis, & pere-
grinitatis horrore:
- VI. Additis paucis de amplissimo terrarum campo, ubi linguæ
orientales à mundi creatione hactenus vigent.

Hujus

HVjus dissertationis indicem præmisi, exemplo majorum operum Plinii, Solini, Agelliique in his non ludicris usus, ut si totam perlegere pigeat, possint ibi statim uno intuitu, quid tota velim, legere atque invenire, quibus hæc mea, quæ pro Oriente his postremis seculis, nationibusque ac gentibus septentrionalibus scribo, in manus sumere placeat.

P R A E F A T I O.

QUOD jam in Christiano orbe non denis, quinquagesimisque annis, sed centenis, millesimisque nationes nostræ cum Oriente rem habeant, id nisi historiæ temporum ignari negare non possunt. Iam antequam nasceretur Muhammed, vel Christi temporibus, Romani, Itali, Græci, Galli, Hispani, cum Arabibus, Parthis, Mauris, Scythis, Armenis, Ægyptiis, Iberis (multiplicibus, aliisque ab Hispano) Æthiopibus, Indis, Chinensibus, Iaponibus, aut negotia tractarunt, aut bella gesserunt; quæ aliquando latius à bis mille annis ad hæc nostra tempora deducemus, ne homines, qui credunt me de rebus nudiis tertius exortis loqui, habeant, quod contraria summè necessariam illam, omnibusque seculis ac temporibus excultam Orientis Occidentisque, addam fere & Septentrionis mutuam consuetudinem privatim aut publicè sentire quicquam, loqui, aut scribere possint. Hoc omne autem beneficio linguae factum, hodieque aliter fieri non potest. Hinc & illud Lexicorum studium ab illo quoque bis millenorum annorum tempore ad hæc nostra durat. Non dicam jam de Lexicis, quæ nationes gentesve singulæ sibi composuere centena, centenaque suis musis, suo idiomati, sine amore alienorum, sine cura pere-

peregrini studii , sine conversationis cum exteris proposito , qualia in meum censem non veniunt, sed de iis loquor lexicis, aut, sub millenis aliis titulis, tali librorum farragine , quæ conscripta est singulis populis amore vicinitatis, labore bellorum in hostes, proposito conversationis cum barbaris, exteris, peregrinis, aut alias dialecti populis. Qualia sunt Arabico-Latina , Syro-Latina, Chaldaeo-Latina, Ebræo-Latina, Persico-Latina, Turcico-Latina, Hungarico (quæ gens una ex Tataris, uti Turcæ) Latina, Ægyptiaco-Latina, Armeno-Latina, & Latino idiomati substitutis Gallicis, Hispanicis, Italicis, Græcis, Anglicis, Germanicis, Belgicis, & cum Orientalibus prædictis studio , laboreque felici coniunctis.

Taliū lexicorum omnes nostri occidentis , septentrionisque multi populi privatim quique sibi necessitate adducti, aut Publici in academia , universitateque ad id Professores honore , gloria , studio famæ, voluntate beneficiandi, amore externa scripta cognoscendi, aut à principibus regni, reive suæ publicæ viris stipendio, muneribus, officiis, salario, immunitatibus , privilegiis ornati, muniti , instructi conscripsere varia volumina, quorum tamen ne centesima lucem viderunt, utique quæ à legatis , residentibus , mercatoribus , aut aliis publicis privatisque personis fuerant composita. Nam quæ prodierunt in lucem sunt paucissima, at illorum, quæ intercidere , aut bibliothecis latent, est ingens & ultra fidem excrescens numerus. Præteritis enim ante mille annos seculis codem feruore nostri Christiani, adde & majore grassabantur in externalium commercium linguarum. Quantum est, quod ubique latet, quantum quo bibliothecæ gaudent , at quanto plura , & centies plura, quæ

6 CHRISTIANI RAVII DELINEATIO

interiisse ex græcis autoribus cōstat. ubi nō solū historias varias varii omnino autores scripsere, sed aut ipsi quoque, aut alii id egere, ut earum gentium cognitæ essent res, regesque, bella, & loca, urbes, populiq; non modò, sed & lingua. Atq; hinc est, quod multa ubiq; in vetustate apud Herodotum, Appianum, Herodianum, Heliodorum, Galenum, Firmicum, Florū, Thucydidem, Xenophontē, Frontinum, Ciceronem, Tacitum, Ammianum Marcelli-
num, Stephanum de urbibus, Phocium in bibliotheca,
Dionysium Halicarnasseum, Plutarchum, Dionem, Dio-
dorū, Dionysium Τὸν περὶ γῆν, Diogenem Laertium,
Macrobiū, Pomponium Melam, Plinium, Solinum,
Pausaniam, Athæneum, Senecā, Ptolemæum, Polybium,
innumerousq; aliros Græcos pariter & Latinos antiquissimos quoque ad posteriora usque sæcula, de linguis & Idiomatibus Orientis sparsa sint: & infinitis locis apud hos & alios non obiter, sed ex professo res pariter & linguæ Orientales Ebraica, Chaldæa, Syra, Arabica, Punica, Persica, Ægyptiaca, Æthiopica aliæque tractentur. Ut taceam
Glosas, Glossaria, Dictionaria, Lexica, pro variis artibus ac scientiis alia aliaque, Latino-Græca, Græco-La-
tina, Arabico-Græca, Græco-Arabica, Saracenico-Græ-
ca, Græco-Saracenica, aliaque medica, chemica, iatri-
ca, botanica seu herbaria, & quæ alia à possessoribus, à tempore, antiqua, recentia, aliaque barbara, & si quæ à bibliothecis, regnis, aut suis autoribus celebrantur, & quæ tandem à bonitate, vel medii coloris, aut infima, & non omnino contemnenda admittuntur, quorum omniū infinita ubique materia, & sylva. Si ista conferre, si colligere omnia velimus, id nec unius hominis etiam diligentissimi & ferrei, multorumq; voluminū opus foret, tam læta ac subnascens sub ipsis manibus seges universis anti-

LEXICI ARABICO-LATINI.

,

antiquitatis campis creſcit, quod expertus loquor, qui huic materiæ aliquando tentandæ ingentem animum afferebam, quem necdùm despondeo, sed mèorum tamē humerorum prægrave pondus vel nunc maxime invenio, quo magis amplissimum universique capacem animum huic materiæ & non unum **SALMASIUM**, Vos-
siūm quē requiro. Illa autem pervicax & multis sudori-
bus tentata linguarum aptè cohærentium conjungen-
darumque ratio, non apud nostros modo populos, quod omnes norunt & vident, ut pro Europæ linguis ultrà
millena majora minoraque talia extent lexica, sed &
apud Orientales nationes omnes in creberrimo est usu, &
studio, ac ingeniorum exercitatione. Hinc millena repe-
rias in oriente lexica aut unius idiomatis, aut juncti cum
alio, qualia centena inde ad nostras occidentis, sep-
tentrioſive gentes translata reperimus, quibus nunc
publicæ bibliothecæ vel privatæ gaudent, qualia habeo
Arabico-Perſica, Arabico-Turcica, Perſico-Arabi-
ca, Perſico-Turcica, eaque varia pro prima vel ul-
tima radicali, aliaque pro media; sicque Armeno-
Arabica, Armeno-Perſica, & Armeno-Turcicum vidi, sic
Copto-Arabica, sic Perſico-Indica, & Perſico-Mo-
golica vidi, sed non vendibilia, in oriente. Sic libros
plures vertendi idem ferè, quanquam non æque lu-
xurians, ut apud nos studium: ita ut & nullæ in o-
riente quoque nationes sint, quæ non plurimos autores
vicinorum aut dissitorum in linguam suam verterint.
Hinc Qor-anusArabicus perſicè versus apud C. Golium,
hinc vidi eum interlineari versione perſica. Hinc tot au-
tores ex arabico in perſicum, & turcicum versi, multi-
que vice versa hinc in arabicum: id quod bono cum
Deo aliquando aut ego aut mecum alii docebunt, sed

&

& optimè posset Cl: Golius si vellet, qui jam ingentem catalogum composuit autorum in Oriente conscriptorum, aut verorum ex unâ lingua in aliam. Sed etiam sine isto Cl. Golii labore, quis nostrum in modernis scriptis versatus aliquantisper, ignorare potest ex Græco in Arabicum versa tempore Almamonis, qui Scientias Græcas & artes in linguam suam magno furore procurabat converti? quo seculo mamoneo tot prodiere libri in Arabicum ex Græco versi: hinc Pythagoras, Cebes, Apollonius pergeus, Euclides, Aristoteles, Plato, Galenus, Hippocrates, Dioscorides, Hero, Archimedes, Theodosius, Aristarchus, Hypsicles, Philemon, Hermes trismegistus, & si qui plures alii, quos habemus, aut habebimus, quos novimus aut noscemos, prostant, & in nostrum orbem sunt delati. Hinc Solonis historiam græcè arabicèque habeo, hinc poëtarum gnomas ac sententias, philosophiamque Aristonis, Homeri, Alcmanis, sive Locmanni Lydi Sardensis, & plura talia possideo versa. Quantum est, quod ubique vertitur! sic Thomam de Kempis versum in Arabicum habet Cl. Golius, sic Catechismum Bellarmini, sic alios nostri orbis autores videmus verti. Tantùm potest communicandi studium. Hinc jam tot per annos lexica extant Arabico-Latina, Arabico-Hispanica, Italico-Arabica, & Arabico-Italica, quæ latent in Italia & inter Italos in Oriente degentes, qualia vidi. Nos itaque horum omnium naturali studio cognito pro nostra quoque virili in præsentiarum de utilissimo lexico Arabico-Latino consultabimus.

De spijteling van de meesten vliegde niet, want **CAPUT** was alvast in zijn handen.

CAPUT PRIMVM.

Cum itaque breviter de studio lexicorum omnium gentium naturali pauca dixerimus, videamusque, quanta & quam inevitabilis necessitas pro nostro orbe christiano lexica arabico-latina conficiendi detur, idque jam publicè tentatum esse per quadraginta amplius annos, literatutā arabicā promovenda, hinc nos speramus sic in præsentiarum consulturos studio orientalium linguatum, præcipue in hoc belgio, totoque septentrione existentibus Philarabibus, ut non indignū reperiatur meum consilium, quā citissimè (potest autem publicandi initium fieri, intra octo dies, si Senatui Academiæ Patrono, uti opto, placeat) in publicum actum deducendi. Placet autem sumere proximas metas nostro lexico, quod quidem mole ac magnitudine suā non modo non superet raphelengianum leidæ ab autore & filiis impressum, sed & quod illo esset multò minus, imò quod non nisi quatuor alphabetis, sive centum foliis constare debeat. Et quod ipsum quoque sic compositum sit, ut, dummodo operæ typographicæ strenuè pergant, intra sex menses ab hoc tempore possit esse imprefsum. Neque enim novi hic characteres requiriuntur, nisi saltem pro alphabeti arabici quāque literā forte ad summum decem typi, quibus totum lexicum facilè queat imprimi, quoad radices. Quod, quidem lexicon, ut illud, itidem in duas columnas dividetur, & in medio radicem literis arabicis exhibebit, quas sequetur latinarum significationum omnis numeris, totumq; cornu copiæ vocū nominumq; ab eā descendantium, latina versione; nam de eo postea videbimus, an etiam voces descendentes arabicè sint adjiciendæ. Continebit autem hoc meum lexicon omnem laborem, quem per octo decim annos giggeus cum suis sociis in compilando autores varios, quos in præfatione citat, exhauserunt deinde continebit raphelengii tot annorum laborem, & quem vitâ finita obsignavit, morte præventus antequam editum videret totum, qui ejus labor, quæ industria, quæ optimi viri immensa diligentia non satis laudari potest, de qua filii ejus in præfatione aliqua contestantur: continebit denique totum illum laborem Dominici germani de silesia,

B

qui

*Leycion Rave**eius romma**guida continue**Raphelengius*

qui nec ipse procul dubio paucorum annorum fuerit. Hos itaque ad minimum quinquaginta annorum labores, quos illi tres viri, sine dubio, junctim aestimatos impenderunt, cum solus giggæus octodecim annos tot adjutus hominibus id suum lexicon conferit, & raphelengius quoque decem ferè annos, sed solus, suo impenderit, hos itaque posse dimidio anno lucifieri, in compendium maximum cederet temporis, cuius unius honesta avaritia est. Hoc itaq; primum est ingens emolumentum temporis collecti, & multis aliis laboribus reservati. Alterum verò compendium magnum est impensarum. Nam quantas impensas fecerit raphelengius sui lexici causa, tam fingendis characteribus, deinde matricibus, tertio fundendis typis, quarto poliendis, quinto disponendis in sua loculamenta, sexto typothetis, septimo correctoribus, nisi forte ipse aut filii hunc laborem sustinuerint, quod credibilius, octavo demum & ultimo, in magna mole, magnoque ac vasto, uti videtur, opere, longi ac diuturni temporis pro pecuniis apud trapezitas vel amicos non parvum & ipsum sine dubio fænus, si deinde multe adhuc majora illius cardinalis frederici borromei, in 769. quaterniones 4. vol. giggæi dispendia, & tandem illas ipsas quoque in 311. quaterniones dominici computare volueris pecuniarum magnas impensas, quas non solum quinque voluminibus ingenibus in italia, & si addas grammaticam arabicam guadagnoli 178. quat. præter quam ejus lexicon, quod promittit, sex tomis jam impenderunt, sed & ea stipendia salarioque, quæ doctis hominibus reddita sunt, ad præstationem dico, trecenta millia florenorum effuderunt, cum hoc nostrum lexicon vix ultra bis mille florenos exire possit. Cum enim duntaxat 100. quaterniones ponam, et si duo millia exemplarium imprimantur, singulæque imprimendæ denis florenis constent, mille florenos conficerent. Chartam adde pro quingentis florenis, & 500. fl. directori ejusque scribis impenderentur, forent bis mille floreni, cum contra duo millia exemplarium illius lexici habituri essemus, quæ & minoris vendere, & citò possemus, quia viderent tolerabile pretium, & quod tria illa haec tenus extantia lexica in gentia compendio, molis, pretii, & multitudine vocum plene extarent. Tertium, illudque maximum compendium eruditioris promovendæ orientaliū, quo celerius

celerius lexicon haberemus arabicum, plenū omnibus numeris radicū & significationibus earundē. Tum demūn homines in belgio accensū sibi lumē viderent, brevissimis perveniendi ad linguas orientales, si manuale lexicō habere possent. Sed hactenus satis de primo, quidnā materiæ, & quoīnam autores lexicon hoc sit exhibitum.

CAPVT SECUNDVM.

Sequitur nunc quo ordine, quāque via conscribere hoc lexicon nobis, bono & inspirante Deo, proposuerimus, cui hoc, quicquid profero, humilima creatura acceptum refero. Periectis itaque singulis aliis præcedentibus lexicis ordo mihi eorundem adeò confusus, adeò incertus, varius, mutatus, nunquam unus apparuit, apparebitque talis unicuique vel obiter insipienti, linguaeque conscientio, ut mirari possit, potuisse tantos viros in methodo ordinative & constitutione radicum tām pueriliter hallucinari. Quod itaque oratione mea primā panegyrica orientalibus linguis dictā singulariter indicavi, nos naturaliter scire linguam arabicam, quod ipsum residentibus ad invicem auditoribus, & qui capere tantum paradoxum non poterant, in medio orationis cursu probare non potui, sed ad discipulos meos provocavi, quibus id jam tūm privatim demonstraram, ut viderent id aperte, at negaret nemo, id ipsum hic nunc paullo latius manifestiusque delineabo, ne me mendacem & vana promittentem credant, qui istam jam publicè prostantem legerint, daboque sic ista, quemadmodum ante sex annos, cùm primum leidæ privatim arabicam docerem grammaticam, meis tum condiscipulis, discipulisque id communicavi. Facilitatem autem linguae ex hoc invento maximopere dependere in me ipso, omnibusque demum discipulis expertus sum, ac in dies singulos experior. Tota autē res ita se habet. Plurimi omnino autores in constituendis radicibus operosè occupati sunt, & nihil non egisse videntur in ebraicis, chaldaicis, syriacisque, & tandem arabicis, quō pro diversis, uti putarunt, linguis, diversa lexica reddi debere contendunt, quod quidem aliquando probabo supervacuum, atque uno generali lexico has quatuor linguas; tandemque æthiopicam, veluti arabicæ æque propinquam & samaritanicam, rabbinicamque tandem comprehendendi facillimè posse. Sed illud prætereat, nunc impræsentiarū ostendam methodum perfectissimam, omnibusque numeris absolutam radicum arabicarum, quā

Ordo.

bono cum Deo olim demonstrabo, contineri omnes in universum
 radices prædictarum linguarum (ubi rabinismum excipio, confusum
 ex orientalibus & occidentalibus linguis chaos) adeoque perfectil-
 sum lexicon & pro aliis linguis. Sed nunc sufficiat demonstra-
 se illud pro lingua arabica 1. naturale. 2. facile. 3. jucundum. 4.
 necessarium. 5. absolutissimum esse. Naturalem itaque reperi mo-
 dum, ut de primo dicam, omnium radicum arabicarum certâ me-
 thodo naturali sibi cohærentium, se invicem sequentium, in ani-
 mis uniuscujusque hominis eruditî infixam, dum omnes trilateræ
 radices, quales in orientalibus reperiuntur ordinariæ & analogicæ,
 quadrilateræ verò veluti extraordinariæ atque anomalicæ, uni-
 versam summam constituunt 21952. quæ, quanquam ingens, atta-
 men, quia naturali ordine procedit, nulli, postquam agnovit, mi-
 rabilis. Fit autem radix, quoties tres literæ ex viginti octo conso-
 nantibus conjungi possunt. Cum enim omnes sint radicale literæ,
 omnesque radicem constituere possint, hinc singulæ tres junctæ fa-
 ciunt radicem hoc modo: Prima radix est elif, elif, elif, 2. elif,
 elif, be. 3. elif, elif, te. 4. elif, elif, tse. 5. elif, elif, dgim. 6. elif,
 elif, ha. 7. elif, elif, kha. 8. elif, elif, dal. 9. elif, elif, dsal. 10.
 elif, elif, re. 11. elif, elif, ze, & sic pergendo ad finem alphabeti
 pro ultimâ radicali, faciet viginti octo radices. Itidemque 28.
 radices pro secunda radicali be, itemque 28. pro secunda te, item-
 que 28. pro secunda tse, & sic pergendo usque ad finem, sicut pro
 litera elif 784. radices, 28. in se ductum facit hoc productum, ita ut
 pro singulis literis sint 784. radices, quæ vicies octies multiplicatae
 faciunt 21952. Hujus rei ordo naturalis tali modo demonstratus
 est. Facilitatem hujus ordinis, non est necessarium, operose descri-
 bere, cum unicuique jam pateat, quisquis enim saltem 28. literas
 arabicas nominetenus novit, is quoque facilimè conjungere sem-
 per ternas potest. Et quemadmodum vel puer quoque non est
 difficile 21952 numerare, dummodo unitate semper addita proce-
 dat ab uno ad duo, hinc ad 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. &c. usque ad
 21952. imò usque in aliquod infinitum, sic & hoc loco facile est
 vel decenni puer has 21952. radices arabicas memoriâ constitue-
 re, conscribere, & eodem modo ordinare, neque posthac artis est,
 postquam id omnibus nunc monstravi, conscribere eas, & ostende-
 re totidē esse trilateras, non plures, non pauciores, idq; ea facilitate

an sint uisi,
 ta, g troverit
 v. f. 15.

profere, ut puer quoque puerile videri queat. Et quemadmodum vel doctissimo viro, summoq; abaciste, res foret difficillima 21952 numerum recensere nullo omisso, si ordo ille naturalis additæ unitatis retineri non deberet, sed promiscuè recenseri 721. 924. 318. &c. usque dum omnes istos in 21952. numeros recensueris, neque unius diei foret, sed ferè mensis, cùm contrà ordine observato, fermè quadrihorio, imò bihorio recenseri omnes isti numeri queant: sicque difficillimum cecidit iis ante me lexicographis, radices saltem triliteras ex autoribus vel lexicis expiscandi, novique, id multis omnino labotibus constitisse, quod mihi unus dies efficere potest. Tanta facilitas harum radicum enumerandarum ex hoc ordine naturali. Unde jucunditas quoque, quod tertium fuit, nosse se, naturaliter radices omnes actu, & sic potentia omnes voces, omnes formas vocum, nominumq; & verborum, anomalicas pariter & analogicas, omnes denique centies mille autorum voces memoria gestare. Immanè quām jucundum est scire, nullā in totis bibliis arabicis occurrere vocem posse, quin ejus formam ex ingenio proferre queas! Quid quod necessarius hic ordo est, facilem hanc lin- guam veldiscere vel docere volētibus, de quo in capite quinto age- mus. Tandemque absolutissimum est lexicon quoad radices, qui- bus etiam quadrilateræ, & hæ naturaliter subjici possunt, ut plane Ergone aliter nihil deesse queat huic lexico radicum nomine. Sed hic unum An nomina quaeritur, quomodo agendum esset in nominibus deductis ab his ducta adiicien radicibus, num illæ omitti possint, num verò adjicere necessarium. Referam autem primò sententiam illorum, qui addendas voces arabicas à radicibus ortas suadent, his maximè de causis, quod alias mutilum foret lexicon, si, quod omnia alia servant lexica, cujuscunque autoris in ebraicis, chaldaicis, syriacisque, voces derivativas omnes subjiciendo, ego id omittere velim, cum pro tyronibus hoc lexicon esse debeat, & non solum pro eruditis ac doctis. Posse has voces literis ebraicis, si desit arabicus typus sufficiens, aut etiam latinis imprimi, posse fieri alphabetum latinum, quod in fronde prefixum posthac neminem sinat fallere aut falli, posse simpliciflammam cujusque vocis significationem adjici. Maximè cum non omnia formarum genera in vocibus sub singulis radicibus occur- rent, ut tyro scire queat, ex quâ formâ sub hac vel illa radice voces,

& ex quâ conjugatione petitæ reperiantur. Sed cum clarissimorum
 virorum cordatè sententiam prolatam , & in medium allatam re-
 censuerim , paucis, attamen pro necessitate materiæ non angustius,
 de meo reperto, in ventoq; atq; consilio nunc differam. Atq; ut verū
 vel nunc quoque fatear, hoc nondum approbare possum , ut voces
 derivatas annotem sub quaque radice, & hoc est, quod mihi maxi-
 mopere post ordinem naturalē radicum in hoc lexico placet, scilicet
omittere voces à radicibus deductas omnes, quotquot sunt, & quo
uno modo hoc tantum, quantum spero, moliorque, in hoc lexico,
 laboris, impensarum & temporis, molisque ac pretii compendium
 constat. Quod autem vocibus deductis lexicon onerare necesse non
 sit, exinde mihi maximopere probatur , quod hoc sit saltem sine
necessitate lexicon arabicum magnum ac ingens reddere. Nonne
 jam voces omnes in autoribus extant, nonne, quilibet legis au-
 torem arabicum, voces eas deductas p̄ te vides ? quod si autem eas
 vides, quid opus est illas iterum querere in lexico? Nonne sufficit
 ibi quæsitā repertaq; radice significationem illam inde petere, quā
necessariam præsens textus sibi applicari suadet & juber. Nondum
 mihi licet esse tām perspicaci, ut vidēte queā, cui usui in lexicis vo-
ces derivatæ. sufficit vocum derivatarum habere significationes
latinæ, rarioremq; constructionem & phrasin latinis verbis expre-
sam, & in genere videre idealem, absolutam, eternamque & per-
petuam, quam propriam vocamus, radicis significationem, cui
reliquæ secundariæ sint submissæ. Nonne lexica satis faciunt, si no-
 bis radices exhibeant ? Non negē in operibus lexicorum ad fastum
 magis & ambitionem compositis, quale est giggei & dominici ger-
 mani, ipsiusque etiam raphelengii, hoc fieri posse, ut impensæ tantò
 speciosius fiant, bibliothecæq;, quarum causa maximè sic vasta vo-
 lumina proh dolor prodeunt, vestiantur, at verò quando jam satis
 ambitioni datum , nihil dum bono & promiscuo etiam tyronum.
 usui, quis non videt, alio nos utique modo in unum coarctare de-
 bere lexicon, non solum qualemque conficere, sed maximè vide-
 re, ut pedestre opus ac portatile fieri queat. Studioſis enim, mul-
 tisq; iis pauperib. consulimus, non bibliothecis, quod alii fecerint,
 faciantque, ego malim aliis facere , quod vellem mihi dudum
 fecisset elichmannus, aut magis golius, erpeniusque: videtur autem

tot

tota gloria hujus lexici mei non in ambitu spectari, sed frequenti
usu, eò collimo, hac respicio, & quomodo quam proximè prodire
possit, non quanto strepitū. Et nec sic ingeniis mediocribus dece-
det, aut lexici minor erit usus: prolixè tum differemus in præfatio-
ne, quare omiserimus voces deductas sive derivata. Ostendemus,
quod qui grammatices partem alteram etymologiam, quam ibi ple-
nius præfigemus, quam erpenius p. m., probè cognitam habeat, is
optime queat radicem cuiuscunque in autore occurrentis derivati-
vi facillimè agnoscere, credatue mihi benevolus lector feliciorem
me hanc rem facturum, bono cum Deo, quam aut ego hic promit-
tere, aut ille sperare queat. Quamcunque n. formam in autore præ
se habuerit, facillimè radicem investigabit ex his causis. Primo,
quod septendecim sint literæ, quæ nunquā serviles sint, quas si vide-
rint, audacter radicales vocabunt, saltē quod d & th interdum pro t
ponātur, quod facile ex etymologia. 2. Quod sive prima sit radicalis
clif, semper subintelligatur eadem esse je & vau, & itidem in secun-
da ac tertia radicali, & propterea eas radices à me conjungi, & pro
una statui e. g. atr, utr, irr. item. qal, qil, qul. item. aba, uba, iba,
abi, ubi, ibi, abu, ubu. ibu. quæ novem ultimæ radices duntaxat
una radix sunt, & unum significant, sc. nolle. 3. Quod millenæ radi-
ces non erunt in usu, quæ detractæ tantò faciliorē labore fecerint
quærenti suam radicē. Quæ quanquā hic non satis explicare tradere
possim, cum nec sit hujus loci, hoc certè constat, vel quamcunque
radicem cuiusque vocis facilè reperi, adeoque vocis derivatæ si-
gnificationem latinam in lexico extantem, licet vox literis, arabicis
desit. Quoad significations idem præsto, quod alii, & quoad ra-
dices, earumque ordinem, centies meliora, clariora, defæcata, &
puero facilitia, in vocibus quoque recensendis, dum nullas recenseo,
plenior sum, cum profitear omnium memoriam, quotquot in toto
arabico campo reperiantur apud autores, non saltem harum vel
illatum; quas illi paucas recensent, & quibus plures quidem adji-
ci de facili possunt, at verò propter temporis summā necessariam
que parsimoniam, aut nequeam, aut nolim: significaciones a. eas
omnes dare, quas dant illi lexicographi. Ita nihil omnino dece-
dit meo lexico quoad usum, imò amplior ejus patet campus, com-
positis ordine radicibus omnib., omnes in lingua arabica derivate
voces subscriptæ intelliguntur, dum in autoribus occurrentes

*Signif: corun-
minum*

per.

per certas regulas facile ad suas radices digeri queant. Quid quod Cl. ac perspicacissimus meus præceptor TROSTIUS itidem lexicon aliquod syriacum confecerit in totam N. T. versionem à se iterum & latinè editam, ubi, positis omnibus radicibus, non quidē omnes voces derivativas subjicit, sed, veluti more concordantiarū, per inductionem omnium exemplorum, omnia loca, ubi ejus radicis aut verbalia aut nominalia derivata reperiuntur, prodit. Ita & ille ejusdem mecum fuerit, studio compendii concordantiarum in N. T. syriacam versionem conficiende animi mentisque, radices ponere, omittere derivata, significationes ponere generales sæpè, sæpiùs plures. Quod autem ille egit in lexico super N. T., hoc mihi faciendum in lexico super omnes autores, hoc saltem differt, quod ille recensere potuit unici libri voces occurrentes, quod nec ego, nec quisquam aliis in quacunque lingua præstabimus propter infinitam autorum multitudinem. Hoc certè apparet interim, nihil planè opus esse vocibus derivatis in lexico quodam compendioso, quale hoc meum erit, & quod optem intra sex menses lucem aspiciat. Cum itaque voces illæ sic commodè omittantur, possunt multa in editione lexici tum temporis in præfatione moneri, quæ hic brevitatis curâ omittere cogor, præcipue autem per introductiones meas etymologicas multò faciliores, quam hactenus traditas: quo circa rogo hic eruditos clarissimosque philologos his meis causis omisarum aut omittendarum vocum derivatarum acquiescere velint, neq; has posthac urgere, poterunt illæ olim adjici repetita ejus editione. Nunc saltem omni diligentia subitam, compendii trium ingenij lexicorum, editionem urgeant. Hic alter nobis locus nec ipse obiter tractandus est, cum sit nostris studiis admodum salutaris. Cum quibusdam possit dubium oriri, quomodo, si arabica nomina & verba omittantur, videri possim studiis arabicis hoc meo dictionario bene & rectè consulere, præsertim cum in omnibus reliquis orientalibus linguis ebræa, chaldæa, syra que fuerit hoc præcipue observatum, ut post radices usitatas aut inusitatas semper ponerentur verba & nomina inde descendantia, cum omnium conjugationum, usitarum in iisdem, speciali enumeratione, & significatione additâ pro unaquaque, utiq;, cum non

Obii.

in

in omnibus conjugationibus radices quælibet sint usitatæ, & deinde varient pro varietate conjugationum etiam significationes: ubi præterea in verbis adhibeant aliquot exempla ex probatis autoribus, et ostendant constructionum modos, varietatemq; subjiciant protinus nomina inde oriunda cujuscunque formæ, unâ cum usitata specialiore significatione ejus verbi. Quæ omnia cùm à me hic omittantur, & solæ radices characteribus arabicis ponantur, subjunctis solis versionibus in prædictis tribus lexicis occurrentibus, videri iis possem minus utilitati lectoris studens. Quibus nunc quidem, & si quæ alia multa occurrere possunt, placet hæc subjicere consideranda. Non eandem esse rationem linguæ arabicæ cum ebraica, chaldaica & syriaca, & propterea quoque non posse in lexicis his & illis idem observari ordo, modusque. Nam in lingua ebræa una duntaxat sunt biblia, unusque liber authenticus, in cuius linguam, partem veræ perfectæque millesimam, facile est conscribere lexicon, & diligentia facilius absolvit propositum, minusque titubare potest. At vero idem præstet mihi aliquis intra decem annos, ubique locorum vivat, ut eadem proportione, quā in biblia ebræa lexica jam multa extant, sic in totam linguam arabicam, & non dicam omnes, plurimos tamen ejus autores lexicon æquè completè conscripsisse dici jure possit. Et erit mihi magius apollo. Nam quid quæso dum autorum adhuc editum est? Si unum demas avicennam, de reliquis non est, quod lingue causa multum gloriemur. Grammaticulæ quædam, geografiola, & aliquot versiones euclidis, pentateuchi, N.T. psalterii, in ò, bibliorum integrorum, & cebetis pythagoræque. Concedam & totum illud verborum ex græco in arabicum chaos, totum hippocratem, galenum, platonem, & quinquaginta alios. Exinde non poterimus admodum lætari, veluti de vero arabismo: cum & male intellexerint autores græcos, & verterint eosdem minus bene arabicè: cum nunquam æquè purè versio latina procedat, etiam latinæ peritissimo, uti stylus ipse fluit. Planè alios opus igitur fuerit autores arabes habere æditos, antequam ex iis utilia lexica conscribere velimus. Adde quod facile erat in biblia ebræa & reliquas linguas id efficere, cum concordantiae à judæis dudum essent elaboratæ, quæ ipsæ lexici instar erant: & in syriacis, chaldaicisque pauci quo-

C

que

18 CHRISTIANI RAVII DELINEATIO

que libri extarent, in quos & pro quibus addiscendis lexica sivebant. Ergo non idem fiet hic & ibi linguarum. Ergo non eque facilis ratio componendi lexica arabica fuerit, quam ebraica, propter dictas & additas causas. Porro alia planè hic teneri debet methodus in collocatione radicum, qualcm scilicet descripsi, naturalis illa, & quæ nunc omnibus, etiam pueris sit futura facilis. Numerandæ itaque radices, & cuique radici triliteræ suus naturalis assignandus est numerus: ita quæcunque posthac lexica arabica ædantur, omnia beneficio numerorum contrahi possunt, quemadmodum hoc facio in fabrica illa italicò-latino-arabica, ubi numeri latinis vocibus appositi notant numerum arabicæ radicis, quæ id significet. Sed maxima tamen est diversitas in significationibus addendis. Cum hæc lingua sit integra, & adhuc dum hodiè florens, illæ verò ebræa, chaldæa, syriacaque pro deperditis aestimari debent: ita ut hic possis viginti voces in locum unius illarum afferre, & ita, ut etiam multiplex sit cuiusq; significatio. Cum itaq; unaquæq; vox derivata nominalis eandem cum radice habeat significacionem 1. generalem & æternam sive idealem & propriam. 2. præter hanc etiam ex secundariis illis unam, pluresque, aut omnes, quis jam non videt committi hic tautologiam, & supervacuam fieri repetitio nem significationum earundem omnium, quæ jam sub radice sint semel annotatae. Si autem vellis non omnem ad quasque derivativas voces repeteret, quis non videt injuriam fieri vocibus, quæ plures habeant significationes, ab unâ saltē & alterâ interdumque minus usitata censi? Meo igitur judicio sufficit habere

1. primo, radicum enumerationem absolutam: secundò, earundem propriam significationem: tertiò, earundem significationes, quatuor
- cunque haec tenus à tribus ipsis lexicographis per quinquaginta annorum laborem inventæ sunt, secundarias, à primaria dependentes: quartò, vocum derivatarum latinas significationes à tribus predictis autoribus annotatas omnes: quinto, omnia ab ipsis exempla allata, & loca citata numeris: sextò, quem raphelengius adiecit indicem latinum, græcum & ebraicum, & quæ dominicus, italo-latinum, & latino-italicum, tandemque arabicū non omittere:
7. septimo, hæc omnia, quæ sex voluminibus, 1258. quaternionibus sunt impressa, & ultrà pretium centum florenorum excurrunt, uno

volu.

volumine in quarto, centum duntaxat quaternionibus, hoc est, duodecimā molis parte constricta, & vicesima pretii parte vendibilia reddita linguae arabicæ studiosis repræsentare & communicare. Cum non videndum putem, quid fieri possit ambitionis causa, sed quid debeat utilitatis proposito: & quod plinius in præfatione ait, utilitatem juvandi præferendam gratiæ placendi censem. Arabica autem propterea hic omittuntur, quoad voces derivativas, & phrasēs singulares, quarum explicaciones duntaxat hic dantur, ut sic tantò commodius possimus lexica ipsorummet arabum & orientalium reliquorum edere. Quemadmodum enim præterito felicissimo pro lingua græcâ sæculo fecere aldus manutius, stephani, & plures alii, ut nobis primò dederint autores græcos in omnisciibili, & lexicographos omnifariam, idque omne absque versione: ita & nobis faciendum censeo. Quod si enim non iisdem vestigiis insistemus, quibus illi præcessere, orientales hæ linguae benè tardè movebuntur. Hoc itaque lexicon quoad latina ita præmissum, erit omnium quotcunque lexicographorum arabum etiam centenorum, maximā ex parte quædam versio. Cum enim nullo modo per linguæ latinæ paupertatem fieri queat, ut græca saltem lexica, pollucis vid. onomasticon & alia, justè in hanc vertantur (quanquam hoc factum sit, sed millenis erroribus in versione commissis) ita tantò minus in lingua arabica hoc fieri posse, apertissimum est. Scio autem, & prævideo, camusii, gieuhari, huneini, & quotcunque aliorum, in linguam latinam vertendi istam libidinem non modò à quibusdam posthac desideratum iri, sed & promissum: captabuntque ingentes honores, laudem, & docti viri decorem; cum nihil rique his studiis damnosum futurum sit. Quod si enim præterito sæculo primi græciæ assertores, autores quo scilicet non dedissent absque versione, quæ editiones adhuc hodie sunt in summo honore, & rarissimè apparent, carissimeque venduntur, quam linguam græcam vel hodie essemus habituri. Sumamus itaque nobis ab illorum moribus exemplum, id quod ex usu siet pro oriente. Præcavere itaque volo versionibus in genere omnibus tam lexicorum, quam autorum. Quos ipsos scio, si saltem nos extricaverimus primis hujus linguae initiis & difficultatibus, intra aliquot

annos posse celerius plures in lucem proferte, beneficio chalcographiae, quam græci per typographiam prolatis sunt. Non timeant nostrorum studiorum amatores, sibi defuturos autores. Hoc repertum meum chalcographias ingentem eorum numerum producit, ut nunquam ex equo trojano plures exierint uno tempore milites quam exinde uno anno autores. Neque hoc quoque proximo anno fiet. Certus sum fore cum annum, qui in tota europa, ubi meum repertum observaverint, vel milie autores arabes diversos prolaturus sit. Hos itaque prius edamus, demumque lexica ipsorum summam arabum, persarum, turcarum s. tatarorum, & omnium aliarum gentium. Quæ si habuerimus sui solum idiomatis, ea in oriente dividere poterimus, quia non conjuncta sunt latina, pro occidente eadem repetenda, si omnino placet, cum versione. Ante omnia non nobis faltem editiones procurandæ sunt, sed & orientalibus, ut eò ingens mercatura institui queat. Omnium autem lexicorum & autorum hoc, quod sub manibus habemus & delineamus, erit communis versio: hinc omnes illi sequentes etiam millenni autores intelligentur.

CAPUT TERTIVM.

Accedo jam ad significationum tradendarum elegantissimam materiam, quam omnino mihi reservatam ab ipsis orientalium linguarum incunabulis in hunc usque diem stupeo pariter ac gratulor. quapropter in hoc quoque opere magis mea sudabit diligentia. Nam cum nemini, ne arabibus quidem, ex professo uni eorum tractata sit, eo modo quo omnes hactenus desiderarunt, tanto magis in hoc negotio mihi relictæ, pleno quidem laboris ac diligentiae, pleno tamen & ipso judicii, acuminis & gratiae gloriaque, honeste & magna cum animi mentisque jucunditate laboravero. Quid arabes præstent in suis lexicis, nunc quidem non attingo. Sed solum dico, quid hi nostri, quos consarcinamus, fecerint. Videntur data opera omnia confusisse, ut nihil certi semel esset. Hinc fluctuantur omnes, omnes divinatorum magis ad instar, quam ad lexicographorum normam scribunt. Hoc inspicienti apparent. De vetusto giggæi, & octodecim annorum labore jam satis planæ & sæpè exauditæ querelæ, quas repetere nihil attinet. De fabrica illa latino-italo-arabica

LEXICI ARABICO-LATINI.

bica pauci adhuc dum judicare potuerunt, quod in paucorum manibus liber hæserit, sed facile mihi persuadeo aliquantulum tractatibus eandem aliis se daturam, aut prodituram aliquas virtutes, at majora vitia, & giggæi non minora. Quid enim non latere ibi potest farraginis errorum, ubi sub nomine synonymorum sub unam vocem latinam aliquot arabicæ referuntur, cum in nulla lingua revera synonyma sint, minimè omnium in arabica: ubi quemadmodum diversæ literæ diversam novâque formam efficiunt & componunt, ita vel unâ literâ adaucta vox arabica, ab illâ simpliciori aliquid separati, novique non ut synonymum significat. Quâquam nos & ipsi angamur animi, non posse pro unaquaque voce arabicâ vel unâ literâ auctiori novam vocem latinam reperire: cogiq; quodammodo eâdem durâ lege, multis vocibus derivatis unum reddere, latinum nomen; quod non potest nisi uni bene convenire, cæteris omnibus non nisi impropriè. tanta penuria in tantis divitiis aut latii aut arabicæ est latinarum vocum. Hoc tamen inter nos & illos intererit, quod nos primo singulis radicibus significationem idealem, primam, generalem, propriam atque æternam reddamus: licet deinde nequeamus idem quoque præstare derivatis inde ortis, quod multa sæpè unâ voce contenta, sæpè pluribus ornata, sæpè multis & plurimis onusta erant: nec quod melius discerni queant, quam ubi applicanda significatio præsentî loco, materiae, & necessitatî orationis: habito respectu ad antecedentia & consequentia, quæ nisi obseruentur, licet milles significationes habueris singulis adjectis vocibus, non clarius tibi fulgebit sensus. Ita ut tuum, lector, ingenium hic sit in enucleando sensu primum idemque ultimum. Hic elegantissimus locus explicandus venit, non obiter à nobis, aut vulgariter tractandus: in quantum scilicet lexicorum usus se commendet: in quantum illa prosint apud cordatum eruditumque virum: & quid juvare consulentem queant, in enodanda textus significatione. Igitur cum hujus caussa videantur lexica conscribi, ut consuli à quocunque possint: mirum tamen est, quando res probe pensatur, & ad calculum recte sedere velit ingenium humânum accepti ab ipsis beneficii, quam parum præstent; & quomodo tot illorum virtutes à considente solo dependeant: mirum, & quam mortua res sit pro danda vita textui autoris, imò tenebras ip-

sæ lumini ingenii textusque accendo. Cum enim lexica nihil aliud
 contineant, quām saltem primò voces suæ linguæ, secundo voces
 latinas, quas iis respondere credunt, volunt, optant, aut pronun-
 ciare audent autores, & in utrāque parte sint adeò imperfecta:
 nisi ingenium legentis vitam iis dederit, per se ipsa nullam habent.
 Nam quod lexicon mihi recensebis, quod hactenus omnes radices
 suæ linguæ referat? Ut taceam de orientalibus, de quibus jam suprà
 locutus sum, in græcâ lingua nullum dum adhuc extat aut à græcis
 ipsis aut à nostris christianis compositum, quod vero ordine natu-
 rali in constituendis radicibus sive thematibus eruendis laboret.
 In qua euidem lingua multò pauciores sunt radices simplices,
 multo plura themata simplicia, quām hactenùs aut à stephano in-
 gentis eruditionis, laboris, diligentiae alijs, & perspicaciae, præter-
 quām in hoc ipso opere, aut ejus compendiatore scapula, constan-
 tino, budæo, scaligero, aut heinsio, qui tamen soli græci au-
 diebant, constituta. Quam quidem meam & pro illâ linguâ metho-
 dum modumque non pigebit aliquando publicæ luci commenda-
 re: quandoquidem & pro hujus & leydensis academiæ laude id fieri
 queat, unâ cum cl. salmasio ejus linguae arcana ostendendi; quæ
 ipse summus vir omnibus suis hactenus libris securè prætergressus
 est, exinde, unâ cum eodem, lingue latinæ apertissimas naturalesque
 deductiones ostendere & quasdam velut ἀποκτείνει. Sed ut redeat,
 unde digressa est mea oratio, ad linguas orientales. Præter radices
 nullum voces derivativas omnes ostendit: quod dum non fecit, non
 potest dici absolutissimum, non potest in autoribus omnibus adhi-
 beri, omnibusque locis: quia sæpiissimè fiet, ut omissæ voces deri-
 vatæ frustrâ quæruntur. Quæ res adeò miserè deludit quæsitorum,
 ut ea me, cum puer essem, sæpè ad eam iram commoveret, ut
 projicerem lexicon, exosus omnem aut præteriorum annorum va-
 num in viris laborem, aut meam spem & expectationem: neque po-
 teram adeò facilè de novo in gratiam ejus redire libri, quem sciebam
 me sæpè frustratum. Age verò & hoc utique concedatur erra-
 tum, ignoscaturque viris, qui adeò libenter publico laborarunt, &
 sic constanter, tantâque cum spe posteritatis gratæ, aut promoto-
 rum studiorum. Inclinemus in humaniorem ignoscendi partem,
 quām severiorem arguendi. Quid fiet, si nobis promittunt signifi-
 cationes,

ficationes. Ostendite mihi, quisquis lexicis ita favetis, quis lexico-graphorum omnes significaciones congregavit, tradidit, enumeravit? quis nullam se omisisse ad præstationem testatus est, aut testari potuit. Nemo hoc unquam aut præsttit, aut præstabat, neque ego meo lexico nunc præsto. Quarum autem magis causā exoptantur lexica. Non utique vocum causa, quas jam in autoribus, quos legimus, præ manibus habemus, etiam eas, quas lexicon non habet: non punctationis, quæ & ipsæ non sunt necessariæ, cum non puncta significationem textus determinent, sed consonantes; nihilque magis contrā naturam linguarum orientalium sit, quam puncta venari vocalia, illa tantum urgere. Id quod Cl. Erpenio nihilque harum linguarum antistitibus quæso interim minus in iis versati credant, & linguis faveant, dum oculorum sensui magnam intellectus partem tribuimus: nec ingenio opus sit in absentia vocalium esse adeò timido, laborioso, aut anxi: non denique radices etiam querere debeant, cum quot sint, naturaliter, ut jam ostendi, & quæ sint, quisque noverit. Quænam autē suæ vocis radix sit, sola etymologia benè, perspicuè, accurate, breviterque tradita ostendat. Quid ergo restat, quod homines maximè querunt in lexicis. Significationes supersunt. At verò omnes adhuc illæ tradi non possunt: etiam si ex centenis lexicis omnes colligeres, non tamen propterea omnes habueris. Præterea autem & hoc concedamus, extare jam omnes omnino quoque significaciones, easque esse probissimè distinctas in primarias & secundarias, proprias & communes, æternas & temporarias, accidentales & essentiales, in notas & notiores, in obscuras & obscuriores; in frequentes & raras. Sint hæc omnia probè elaborata. Jam nisi tuum ingenium fatearis supremam manum imponere, nisi ab hoc fatearis omnem provenire certitudinem significationis, nisi hoc sit instar ariadnes, nisi hoc filum subministret, procul dubio intelliges potius lexicatē in labirinthum multitudine illâ, atque varietate significationum conjecisse, quam eripuisse. Quam enim ex omnibus illis significationibus præsenti loco applies? quamnam hic quadrare credas, quamnam jubebit lexicon? nullam. sumas licet vel falsissimam pro præsente loco, non injuria ejus est, nec beneficium, si verissimam tota beneficii, aut injuriæ species, cœla, & ratio à te

twoane

tuoque judicio depēdet, à quo aut deciperis, aut dirigeris. quocirca melius prorsus fuerit petrumpere per ipsos autorum spacioſiſſimos campos, quos facillimē addilſces, observatā methodo, quam in capite quinto tractaturus sum: cum nulla planē sit aut compendior aut generofior via hāc regiā, quā ipsa mihi autoris lectio, ipſe textus, ipsa p̄æcedens & conſequens materia infallibiliter ostendit, quid ſibi velit hāc vox. quā ſi ſæpius repetita, eodem significatu re-deat, confirmabit lectorem. Id quod enim ad omnēm linguam addiſcendam requiritur, id quod ad lectionem cuiuscunq; tan-dem autoris afferre debemus. Judicium eſt, quod in omni studioſo ſine dubio mediocre eſt; in aliis accuratiuſ, quibusdam in admiraculum uſque datum & confeſſum. Ingenii hic eæ ſaltem requi-runtur partes, quæ ad reliquas linguis p̄æcedunt. Memoriæ, quam-diū autores ſaltem intelligere volumus, neque aut loquendi, aut ſcribendorum arabicè libitorum partes nobis ſumimus, beneficium hic nullum deſideratur. Non radices ediſcendæ, non voces à ra-dicibus deſcendentes, non ſignificationes earum memoria tenen-dæ: quia hāc non niſi pro loquente, aut ſcripturo neceſſaria ſunt: pro lecturo bonos autores ſufficit proprium judicium, & ingenium. voces arabicas oculis videbit: ſignificationes variæ ejus vocis in le-xico videbit: quæ autem materiæ applicanda, ingenium lectoris cu-jusque & judicium determinabit. Illustrabo rem omnem exemplo, uide appareat nihil hominibus deeffe ad plenam rerum neceſſaria-rum pro hāc addiſcendā linguā poſſeſſionem. Ipsos libros com-parare ſacculo placet, in quo, cum ſit pecuniarum copia, dummodo accedat obſervatio valoris pro unaquaque monetæ ſpecie, & judi-cium diſpensandi & expendendi pecunias (quod ultimum ſemper fuit ſummum, ut ille maluerit virum, qui egeat pecunia, quā pecuniā, quæ viro) jam plena erit & beata pecuniarum poſſeſſio, ipſeque ſacculorum uſus: ſic quicunque voces arabicas in libris, quos manibus terit, videt: quisquis valorem aut ex aliis lexicorum libris, aut ex materiā jam cognitā, de quo in capite quinto, pro-prio judicio educere, aut varias unius vocis notiones ita ſeparare novit, ut certam eamque unicam ſubjeſſat materiæ quadrare oſten-dat, id quod judicium ſolum p̄æſtat, quid quæſo iſ habet, quod tan-quam ulterius neceſſarium deprehendere queat? niſi propriam alle-

gare

gare debeat pigritiam aut animi vācordiam. Sic itaque judicium omnia absolvit, sic nihil memoriae debemus, quod alias prolixè cōtra omnes demonstrabimus, sic nihil lexicis, sed auctori & judicio lectoris stat. Antequam hinc discedam, ingentem scopulum eximere debemus dubiis & fluctuantibus animis, qui ita dicunt. Quid ergo nulla lexica? ergo nulla adjumenta, omnia reposita erunt in lector, qui timidus, qui rudis, qui ignarus, qui tantum sibi fidere non audet? Quid igitur fiet, si pro tyronibus libros velimus punctis notare, si lectionem aliquantulum obscuram, sensu perspicaciorē reddere. Unde puncta literarum radicalium, unde servilium affixarum, præfixarum & insertarum hauriemus. Ad quam cynosuram redigemus punctata, si in veram illam punctuationem inquirere velimus? Sic ergo nihil relinquetur? Imò nihil deerit, mi lector. Hoc lexico quidem radicales duntaxat exhibentur literæ: & in auctoribus sunt voces, cum literis servilibus insertis, præfixis & affixis: sed punctuationem literarum servilium omnium grammaticæ pars, quam etymologiam vocamus, docebit, eadem quoque docebit puncta primæ & tertiaræ radicalis: secundæ quidem interdum, sed non semper aut constanter docere potest: cuius tamen vel sic quoque punctum facillime adjici potest, si scilicet sequantur quiescentes elif, vau, je, quod frequentissimè fit, imò majorem partem. Sed nec hic desinunt nostra adjumenta. Quemadmodum itaque lexicon hoc nostrum non deerit lexicis arabum centenis, quoad significationes, sic non destituetur ab iis quoad punctuationem. Quot enim quæso extant lexica, quæ ex professo nihil aliud monstrant, quam secundæ radicalis vocalem, quam unicam dixi ex lexicis arabum, (quod vulgo, ex usu, vocant) petendam. Nam primæ & tertiaræ radicalis aut & quartæ, literarumque servilium omnium quocunque loco, ordine, numero collocatarum puncta grammatica te & præceptor ex eâ docuerit: quod nisi fiat, non linguae difficultati, discendi impossibilitati, sed vitio præceptoris fieri, aut præceptorum grammaticorum id adscribendum erit. Hoc itaque velim & haec est tota meorum consiliorum, laborumq. summa, ut hoc latino arabico lexico, arabica rescindatur omnia, & quæ summopere necessaria nō sint, qualia voces derivatæ, eaq. pūctatæ, citationes, glossæ, autores, variæ lectiones, significationes incerte,

D

dubia,

dubiæ, & sæpè falsæ: sed simplicissimè latinè prodeat, saltem notatis radicibus. Contrà in edendis lexicis arabum nihil velim ejus tractare quod hic tractavi, non eum ordinè radicum, non latinam lexicorum versionem quod in græcâ lingua jam prohdolor (neque enim amplius germano vitio laboramus, sed plusquā barbaro) crebro fit, ut vertamus in latinum, quæ tamē nunquam recte verti possunt. Etiamsi enim centeni Salmasii uni Julio polluci totam viam millesimq; annos tribuerent, vanus tamen & superfluus labor deridendos ad ultimum versores præbiturus: sic nec in his arabum lexicis eadē stultitia admittenda est. Sed ea omnia (habemus autē in christianitate centena) ita veluti genuino suo colore, robore, dotibusque conspicuntur, edentur bono cum Deo, nullumque vensione opus habebit, sed hinc intelligetur. Postquam jam veram lexi ci materiam, ordinem, modum, admissa, omissa, causasque eorum omnium dedimus, adeoque propria lexico conscribendo tractavimus tribus his præcedentibus, paucioribus jam & multò breviori bus capitulis agemus de ista materiâ sequenti alieniore à lexico, & quæ saltem precario à me admittitur: quatenus aliquid facere videtur ad meliorem usum ejusdem, aut ad linguæ arabicæ faciliori sensum demonstrandi: sequitur igitur

CAPVT. QVARTVM,

Quo nunc quidem proponere decrevi, quomodo etymologia illa arabica sit aut plenius tradenda, aut certè alibi perfectius, alibi planius, alibique verius. Quicquid enim hic peccatur. id omne fit in damnum ingeniorum, & in præjudicium nostræ linguæ. quæ adē difficultis non est, ut ausim affirmare, orientales omnes occidentalibus singulis & universis esse multò simpliciores & proinde faciliores. Quòd quo facilius res aliqua proponi optetur, laborandum prius erit, ut simplicissimè proponatur. Hic quidem iterum, quamquam invitus, invitî forte etiam lectoribus arguere nostri sculi judicium debeo, qui eadem præcepta orientalibus voluere applicata lingui, quæ à romanis, græcisve pro occidentalibus his accepissent. Et quod nemo per omnia in his hodiernis communioribus christianitatis linguis tentare ausus est, ut ista utriusque jam dictæ linguae præcepta voluerit adhibere italicæ, hispanicæ, gallicæ,

LEXICI ARABICO-LATINI.

27

gallicæ, belgicæ, germanicæ, polonicæ, suecicæ, danicæ, ungari-
cæ, anglicæ, hibernicæque, & aliis: in quibus si aliquid tracta-
tum est, decuplo tamen plura omitti debuere, in tantum vincente
dissonantia harum cum illis jam deperditis: id, inquam, audax
facinus hodiè tentarunt, imò à centum usque annis, ducere
præcepta harum orientalium ex dictis occidentalibus, cum quibus
quidem quoad radices conveniunt in totum, ut quibus suas dede-
rint, sed non æquè præceptis grammaticalibus. Neque nunc mihi
disputatio est de autoritate rabbinorum, aut syrorum, aut ara-
bum ipsorum, quos omnes, ut jam liquet, vicimus methodo, fa-
cilitate præceptorum, ordine, dexteritate multa comprehendendi,
ad generalia redigendi, paucas exceptiones admittendi: ut appa-
ruerit jamdudum, christianos nostros europæos multò meliora
præcepta grammaticalia, lexicaliaque conscribere pro suo captu,
quām ab ipsis syris, arabibus vel rabbinis factum: ut ausimus pro-
mittere, si illi christianorum præcepta grammaticalia inteligerent,
admiraturos facilitatem, methodū, simplicitatemq; nostrorum do-
cumentorum ingenii. Ita ut futurum sit, quemadmodū nunc euro-
pæi simpliciter & generaliter vincunt illos ipsos græcos scientiā
græcæ linguæ, utque multò melius omnes autores intelligimus,
quām ipsi jam ante sexcentos ad octingentos abhinc annos intel-
lexerint, nedum ut autores hodiè nobis felicius interpretentur: Ita
quoque fiet, ut aliquando ipsi arabes à nobis suos autores non mo-
do repeatant, sed & interpretari discant. Quod non vanè nostris
ingeniis vovemus, optamus, speramus, imò pollicemur. Vide-
mus jam, quo usque felicissimè ingenia in italia pervenerint, audi-
mus quid in ipso oriente, indica, atque chinensi regione à nostris
tentetur ingeniis europæis, sine dubio enim sunt præstantiora, acu-
tiora, vehementiora, & beneficio tot illiberalium artium mecha-
nicarum ad meliora penetrandi adjuta. Nam si quisquam saltem
videre velit ingentem illam eorundem præceptorum obscurita-
tem, legat aliquando meas disputationes, quas in grammaticam
giarumiam vocatam, jam quartum editam ultimo Romæ, con-
scripsi nondum editas. Videat autem saltem in bibliothecā mea
orientali, ubi unius grammaticæ capita recenso. sed & nostra
ingenia, quando se excoluere, concedunt illorum perplexis varie-

D. 2

tatibus

tatis præcipiendi: in quantam, bone deus, incidunt ignoran-
 tiam aut obscuritatem! quod videmus in ultimo commentatore
 dagnoli Gram:
 gianum, & apertissimè in guadagnolo, cuius grammatica in fo-
 lio 356 paginis constat antè annum saltē edita; ut mirum sit
 post erpenium eum virum iliada scribere, uti post homerū voluif-
 ie. Ostendemus aliquando, nihil omnino esse in tota illa gram-
 matica, quod quoad necessaria ipsa non omne jamdudum ex-
 titerit in erpenii grammatica vel etiam rudimentis, si saltē ipsa
 prosodium & ibi interspersa excipias, quæ tamen ipsa quoque
 obscura adeo esse, ut ausim jurare, satis diu potuisse illam latere
 arabum prosodium, si non alio modo ea proponeretur, nostro
 scilicet, christianorum modo. Quemadmodum nos quoque to-
 tum ejus laborem prosodiæ, quæ nobis à pagina in fol. 283 ad 353,
 id est ad finem exhibita est, in paucissimas pagellas redigimus,
 & totam illam metri arabici rationem clarissimam reddidimus.
 Sed in præceptis grammaticalibus ille vir adeò prolixus & atque
 obscurus est, ut orthographiam tradiderit capitibus xi, etymo-
 logiam xc, syntaxin xxxvi, quam tamen & ipsam non adeò per-
 fectè tradidit, ut non propterea multa omissa addenda sint. Neque
 hic liber alii præcipue usui est, quām exinde discere, quomodo
 obscuri arabes esse soleant & numerosi in præceptis tradendis,
 quæ & pauca & brevissima, & legum instar esse debebant; jubere
 debet, non probare aut disputare: nec alii nostri esse possunt, qui
 eos cœcos ductores sequuntur non quā cundum, sed quā eant. Sed
 non hic nodus est, quem impræsentiarum solvo, sed superest aliis
 gordius, rescindendus potius cum animositate & felici licentia,
 quam timide solvendus. Dixi, linguas orientales habere hanc
 communem omnium legem, ut vocalibus nihil tribuant, neque
 in sensu, neque, quod hic placet obiter addere & annotare, in
 prosodia & metrica ratione, ubi ipsa tota consonantibus censetur.
 Itam nulla est vocalium in linguis orientalibus omnibus his, quas
 tractamus, ebraica, chaldaea, syra, arabica, persica, turcica,
 que admiratio. Secus ac apud nostras occidentales. Furor
 est profecto, furor, ex hac collatione querelas contrà eas
 effundere, indignas aut doctis viris, aut ingenti isto dono
 liberalissimi, amplissimique & ad usum capacitatemque multa-
 rum

rum maximarumque rerum non sordide dati ingenii. Quo circa miror erpenium (ut alios minus perspicaces, minus doctos, minus laboriosos, minus in publicum commodum pronos, minus promovendis his studiis fervidos taceam) sic constituisse confuso nec pleno, nec ubiq; benè convenienti aut vero ordine grammaticam & rudimenta. Cum enim in quacunque voce arabicâ occurrant saltem duo, literæ & vocales (ut jam aliquid punctis quantum ad grammaticam plenioram & pro nostris christianis necessariam, tribuamus, nec excludamus) quocirca duobus capitibus totam hanc rem poterat absolvisse, Caput primum, constituendo, de literis, quatenus in vocibus arabicis occurruunt sine vocalibus, tradereque ibidem potuisset plenissimam etymologiam sine vocalibus consideratam, quippe cum omnes in universum libri præter alqoranum punctati vocalibus non sint. Caput autem secundum tribuere poterat vocalibus, earumque mutationi, & naturæ, mutuisque vicibus. Quibus duobus capitibus ritè recteque pertractatis, non viderem utique, quid decesset ad plenam & absolutam tractationem. Quod si autem εξ ὑπερβαλλομένης adjicere voluisset Caput tertium, quatenus vocales literis consonantibusque junguntur, & quomodo quædam literæ ex necessitate variantis vocalis & ipsæ varient aut mutantur: & si multa, non ita reliquisset obscura, & nisi ubique arabes nimium secutus fuisset, rem fecisset admirabilem & æternitate dignam. Quid enim quæso attinet etymologiam tractare more latinorum. Ibi nomina, verba & particulas alias separatas, alias vocibus alligatas recensere. Et pro his partibus confusè tractare literas, earum analogiam, anomaliam, absentiam, præsentiam, mutationem. Infinitivum ponere, qui in rerum arabicarum naturâ planè non sit: cum ipse infinitivus nihil prorsus aliud sit, quam nudus accusatus nominis: & analogiam verborum omnium perfectorum per tredecim conjugationes non ostendisse, & sparsim neque unquam ferè suo loco regulis complecti literarum licentiam aut tenorem. Quicquam justè tractare de radicalibus: omittere plenam servilium tractationem, carumque punctuationem naturalem. In verbis imperfectis plura ostendere timori, quam facilitate & convenientie cum perfectis, aut confidentiæ. In nominib: omitte-

Eugenij Gra

*1. c. 1. quoniam
stitui pot*

c. 2. quoniam

c. 3.

taxatio

re formas nominum, cum pluralia fractorum ostendere velit, & nec enim plenè. De pluralibus fractis relinquere illorum ingeniem conquerendi causam, quas nullis regulis satis certis limitata, nullo ambitu circumscripta, nisi amplissimo vastissimoque de spirationis campo usus: cum & hæc contrahi queant, & aliquid arcari hic in nominibus pluralis fracti tractari, quod soluat religione animos. De particulis tanquam separata parte orationis tractare, cum illæ quæ separatæ sint, nihil aliud sint ac nomina, & quæ inseparabiles, saltem literæ serviles. Ita nobis rem facimus perplexiorem obstinati contra nos ipsos. Favete interea linguis, dum hoc sacrum tractamus, dum salebras spinasque tollimus, dum cruces viâ regiâ rejicimus ab aliis magno labore positas. Non credant alii fieri non posse, quod ipsi facere nequeant, sperentque interea meliora, & læta mente, linguâque benefica adjumenta sua gratiis comitentur, quā ut obstrepant infaustarū avium more. Taceant, dum educimus linguam arabicam suo squalore, dum eripimus tot trepidorum animorum timori, consensuque difficultate dannantium. Nihil æquè proderit, quām aliàs animo, aliàs spe, aliàs sumtibus collaborare, ut hic in publicum utilis labor quām felicissimè prodire possit. Admoneat quæso vos, clarissimi viri, theologi admodum reverendi, orientaliumque linguarum & rerum cultores, promotores, periti, mortalitatis meæ quoque, D. ANSLOO, amicus olim meus, magnitudine animi florentissimus, & nulli totius belgii civi secundus, quam primum transgres sus esset meam ætatem, qua iamsum, tricesimumque annum & alterum mensem reliquisset, his studiis turbine veluti ac procella, sic celeri & propensa dei voluntate eruptus, intra octiduum vegetus idem & mortuus. Quā propè & ego absum ab illâ metâ, si mea ejusque uno limite ætatis sit positâ! possum intra quatuor menses mori, possum intra quatuor menses, dum vos urgere velit, hoc admodum necessarium opus absolvete, dum velit, ut sumptus imprimente impendantur. Opus tale est, quod sub manibus, & dum imprimitur, crescere & conscribi & excudi potest. Accedo jana, ad methodum docendi discendique hanc linguam.

CATE

CAPUT QUINTVM.

Illudque brevissimis hic tracto, eò quod multò prolixior, pleniusque tractatio hujus thematis lexico meo à me præfigenda sit, quā ostendero, quales virtutes afferre doctoR pariter ac discipulus ad hæc studia debeat, quem animum, quibus subsidiis fulcire queat, quibus in terris alia aliaque ratio incunda sit, pro subsidiorum aut abundantia aut defectu, pro reliquarum cognitione jam præcedente aut neglecta, pro academiarum in diversis regnis, imperiis ac rebus publicis, moribus diversis, pro institutis studiorum, quantum theologo, quantum & quæ jureconsulto, medico & philosopho opus, quid illi, qui ex professo has linguas discat, olim docendi amore proposito, tentandum sit, quæ loca petenda, qui libri habendi, quid cogitandum, quid agendum, quomodo philosophandum, ubi & quæ adminicula, ubi & quæ sint dispendia horum studiorum. Quā ampla autem patenter, id jam aliquantulum in oratione utraque publica dixi, sed major ejus pars in tertia ea oratione, quam adhuc premo, nec publicè habui, remansit. Quod si vero illa publicè non sit recitanda, eadem materia ex bibliotheca mea orientali, qua jam Utrechtij imprimitur, lucide patebit. Hoc tamen in docente, & discente præcipue agnoscendum requirendumque est, ut alter velit μαργαρητίνη ἀνταρχήντως, alter διδάσκαλον ἀντιφθόνως: uti elegantissime scribit basilius ad gregorium magnus ad magnum. Et quanquam manus mea ad clausulam hujus capitis spectet, non possum tamen facere, quin hic indicem facillimum modum arabicam linguam addiscendi, ut neque ad significationes vocum & radicum vel lexico opus sit, vel memoria. Statuo posse totam linguam perfectissimè addisci, solâ lectione idoneorum autorum in his linguis extantium, observatis solum certis quibusdam gradibus. Nam sic petitur cœlum. Ante omnia, quam primum legere queas, allabora ut habeas N. T. arabicum, jam ante aliquot secula versum, & à cl. erupcio editum, itemque pentateuchum arabicum ab ipso editum. Cum enim totum N. T. nobis christianis sit notissimum quotidiana omnino tractatione, & in templis pro concionibus explicatione, hinc sit, ut mirum non foret, si omnibus

bus digitis esset æquè cognitum ; cum illud legatur , prælegatur , tot variis , variisque sit communissimum editionibus græcis , latinis , belgicis , gallicis , italicis , hispanicis , germanicis : & autorum celeberrimorum commentaria in idem extant , eum in finem , ut facilius idem addiscamus . Quis ergo liber huic esset in addescendâ novâ lingua præferendus , quis liber majoris facilitatis , quâm hic ? Novimus , quid liber primus non promittat sed trahet , novimus , quid singula capitula , versusque offerant . Caput primum Matthæi est ex omnibus facilibus , ipsum facillimum , nulla alia de causa , quâm quia priori parte dimidiâ capitis nihil nisi nomina propria legamus , jam nota nobis : quo primo capite , juxta arabum sectionem , ultra decem voces non reperiuntur addiscendæ preter nomina propria , & quæ ipsa tamen quoque omnia sunt eadem cum ebraicis , nullaque reperiri aut monstrari queant , quin eadem sint ebraea . quod equidem jam veteris testamenti gnaro , formularumque ejus , & linguæ ebraæ , chaldeæq; conscio , mirum quâ facilitatem præbeat legenti N. T. arabicum , aut linguam discenti . Gaudet vero & audit animus generosus , qui tot timores attulerat ad lectionem N. T. quot ætatis annos , qui horrebat ad literas , ad literarum nexus . Nunc invenit , quâm simpliciter illa nomina in græca perplexè expressa , aut non plene , vel abundanter , hic legantur . Et sic facilitates invenit spe ipsa majores , animique crescunt , qui omnino bonâ mente alendi sunt . Detque ante alias omnes operam hanc præcipue , ut nunquam facilitati diffidere discat discipulus , sed ut hæc confidentia alatur , fiatque illud maronianum : potest , quia posse videatur . Timones hic nulos magistros velim : & deprecor commune malum talem professorem in academia vel quacunque , nedum celebri & famosâ . Studiosi semper sint proximi magistro , & ab eo frequenter quærere asuerescant , sic enim semper abierint eruditiores , & iudicio confirmatorii , sic semper ab iis recedent meliores . Legant frequenter cum magistro , animum solum intendant consonantibus , nullis nitantur vocalibus , vel uti sine iis procedere nolle aut non posse dicant , aut eas necessarias esse judicet . Lectio hic absque punctis facillima est , ubi occurrit , ain , clif , vau , je , veluti matres lectiones , a , e , i , o , u : quæ neminem titubare , dubitare atque hærere permittent . Accedit , quod grammaticalia illa cry-
mologias

w abg
unclis 3

mologias clementa diobus capitulo, ut dixi, tractata plenissimā datura punctorum rationem, cum dixerim superius à grammaticæ illa etymologia dependere vocalium omnium pro literis servilibus & primā tertiąque radicali rationem, pro secunda sèpè literas elif, vau, je, sèpè grammaticam rem expedire, ita ut nihil facilius sit, quam illa punctatio, postquam etymologiam didiceris. Quoad syntaxin, phrasesque notandum est & id quoque ad linguae arabicæ facilitatem compendium. omnes metaphoras, metonymias, synecdoches, reliquasque figuræ oratorias, & grammaticales easdem ferè omnes & hic in usu esse, quas apud latinos græcosque exempli gratia. ardere, ignis, uri de amore. Significationes illæ simplicium quemadmodum apud latinos græcosque sèpè habeant significacionem compositarum, e. c. legere pro colligere, legere maria, legere marginem, pro petere, aut prope littora, maria, margines incedere, navigare, idem & hic esse in usu. Hinc qor-anum dictum à collectione capitum, uti omnes doctissimi interpretes explicant. nam & in lingua ebræa, chaldæa, syra, arabicaque significat legere, quod legere uti apud latinos græcosque pro colligere sèpè numero, sic & hic, lectio notat collectionem. Et talia sexcenta. Quicquid etiam hactenus docti summo labore, diligentia, studioque pro ebraismis comportariint, idem quoque fecere pro arabismis, nam chraismi & arabismi iidem sunt res ipsas esse in autoribus græcis & latinis, atque his orientalibus easdem tractatas, novam facilitatis argumentationem suppeditat. nihil enim est, in græcis præcipue quod non ex asia & africa: uti illud quoque romani repetierint. Hinc non modo voces reperiemus easdem, sed & easdem res. Quanta autem gratia, quæ latitia oritur menti consideranti, idenritatem ferè incredibilem rerum, quas legit in asia & afri- ca, quas legerat in europa. hinc quoque sancta, sacra, verba, lo- quendi in sacris formulas, sacrorum ministeria, officiorum que nomina, ceryx, sus, sofi, cephas (qui erat petrus) druides & dervisæ aut dervisi, cumolpidæ, & humuelli fin, xenophontes, alcmanes, pythagoræ, timæi, musæi, ulysses, hæctores, priami, parides, hannibales, cimones, cyniæ, æsaci, herodes, athamanes, æsopi, jupiteres, ut ita dicam, aut joves, hammones, hercules, & milleni alii viri suorum nominum origines arabibus debent. Sed

E

quæ

quæ ista sunt in respectu omnium nominum priorum asiae atque
africæ, quæ (excipio aperiè græca) in plinio, strabone, pomponio
mela, solino, ptolemæo, & toto illo choro historicorum
græcorum, autorumq; romanorum, ut ammiani marcellini, livii
& aliorum reperiuntur, quæ hodiè tanquam arabica non agnoscan-
tur, neque agnoscentur, nisi postquam homines meas quoque
post cl. salmatium, plinianas exercitationes, quas jam concinno,
& aliquando, si deus vitam mihi concederit, effectas reddere pro-
posui, & post cl. gramaye ultrajectinum præpositum de asia &
africâ olim non pauca edentem, meam quoque asiam & africam le-
gere incepint. Nunc enim his magnis cogitatis licet animum
adficere, & quod diu in votis habui, plinium integrum ex arabi-
cis autoribus restituere, idque arabicè, vel variis linguis, quemad-
modum de variis geographiæ partibus agit. neque opus fuerit de
europa arabicè eum audire, sed sufficit ptolomæus græcè & pli-
nius latinè. At verò in asia & africa uterque magis arabicè legen-
dus erit, quam græcè & latinè. Quapropter admodum re-
rendos theologos etiamnum sollicito, ut promoteant, me pri-
mo quoq; labore celerius defungi posse in publicum, ut deinceps
ad alia, quæ ipsi optent, quoque pervenire queam. Nam hoc me-
um vitium naturæ est, non posse fideliter ad alia transire, quam si
uno rite sim defunctus, neque pluribus unat tractandis ita feliciter
vaco, quam uni rei, eique continuò tractandæ multum lucis afful-
get ex ingenio, judicio, lectione, aliorumque autorum admonitio-
ne aut consilio. Quapropter si multa alia edere me velitis, ad-
modum reverendi viri, properate mecum, ut lexicon, quod
eadem celeritate, quam hanc scripsi dissertationem de eo edendo,
effici potest, quodque dum ego scribo, dum compono, dum ani-
mus occupatus est, optem ut prodeat in lucem. Quemadmo-
dum enim docendi tempore mens est clara perspicua, & rei suæ nō
sunt singulari gratia intenta: sed quod si eandem rem extra id tempus
tractes, veluti & ad instar cœci de colorib. loqui videtur. sic animus
quoque hominis, dum rei isti intentus, materiæque desudat, est
ad operis editionē commodis simus. Sic enim metalla æris, ferri,
argenti, aurique quo recentiora sunt ab igne, aut pleniora, melius
fluunt, & tum salutaria sunt: quam primum illi subducta sunt, tor-
pere

pere paulatim incipiunt, tandem frigida non fluunt amplius sed consistunt. Sed vos per vestram prudentiam hæc ipsi jubebitis, aut serio promovebitis. Accedo paucis ad

CAPVT SEXTVM,

Illudque ultimum, quod nobis ex antiquitatis materiâ totum depromtum & haustum ostendet in asia & africa illas quidem quatuor linguas ebraeam, chaldæam, syram, arabicam, semper fuisse, in usu ab ipso diluvii tempore, aut babylonicae linguarum confusione & multiplicationis. Quanquam istæ linguæ semper fuerint numero cædem, saltem pronunciatione variarunt, atque id eodem modo, uti germanica & belgica. Et quicquid de iis ex punica, æthiopicaque apud plautum, herodotum aut alios autores reperiri potest, ex his rivulis fluxisse ostendetur. Hispaniæ esse singularem quandam felicitatem hodierno ævo, quæ & muhammedanis ejectis, illâque religione expurgatis regnis suis, lingua tamen ita ferè illis arabibus mistæ sunt. quod lexicographus aliquis anglus ædito hispanicò-anglico lexico demonstrat, & ad finem ejus ultra quatuor millia vocum arabicarum in hispanicò idiomate hodieque usitatarum recenset. Habent ingentes ejus populi bibliothecas, ut una maroccani regis ad 8000 voluminum ferè ascenderit. Regiæ opulentiae, magnificentiaeque opus. Habuerunt eosdem arabes per 800 annos secum. Habent quotidie eosdem ē regione. Ex isto loco christianitatis multa fieri possent. Prodemos in quantum græci in asiam & romani in africam ad missi, irruperint, & quouique linguas commodarint. Ingentem ergo nobis utilitatem dabit linguæ arabicæ celeritina, quantâque velocitate fieri potest, in publicum procuratio. Eos autores omnes, quos in præfatione citavi, lumine undique collucente illustrabit. Antiquitas toto romana, græca hinc mutuabit splendorem. Nihil est, quod non salutarem hujus linguæ exortum sentiet, æquè ac solis lumen omnes creaturæ reverenter recipiunt. Sed ut magis, quod res est dicam, ducor ingenti spe mercaturæ orientalis. Sum enim mercatorii ingenii, & qui plus respicio utilitatem ad præsentia futuraque tempora, quam ad præterita redundaturam. Sunt millenni

Hisp. Ling

ingræcis & latinis autores, qui harum orientalium linguarum exortu accipiunt diem. fateor, clamo, prædico, sentio, cum lego antiquitatem, ab his literis omnia mihi simpliciora. Sed magis ducor voto conjungendi africam atque asiam nostræ Europæ. Flagrat animus, mens, cogitatio, quotiescumque has terrarum partes ita animis hominum magis disjectas, quam rerum naturâ video. Illa clementiorem se gescit, & matris instar omnia copulavit, nos male fidi ad invicem fratres sumus. Ho, arabs est. Ergo fuge, ut dirum animal. Arabica lingua commendatur. Quid mali europa meruit, quod hæc peregrina amare debeat. Absit à vobis ista ferocia. Arabes humaniores sunt: sunt splendidi, magnifici, rerum gestarum memoria illustrati suis, persis, romanis, græcis, hispanis, italis, gallis, germanis. arabica lingua omnium simplicissima est. Eam vocem, quam nos decem, duodecim literis exprimimus, illi tribus scribunt, e.c. Filii nos latine, belgice, germanice, italicè, gallicè, hispanice, elephantus, & hinc deducta. Xenophontis nomen, quod arabicum est, tribus literis notant, nos in casu obliquo, undecim. Omnia loca terrarum una ferè syllabâ expressere, nos sine causa duplicamus. Illi, lûd, lûr, mûs, jûn, sûr, lûb, & multa talia pronunciant, nos facimus lydiam, illyrium, moesiam, ioniam, assyriam, lybiam, & promontorium siciliae, quod arabes maurus vocavere lillûb, quasi versus lybiam prospectans, romani insulse lilybæum fecere. Sed de his nominum proprietum insulis mutationibus, tam à romanis ortam, quam ipsis græcis mutatione literarum, adjectis suis terminationibus, aut ad arabum terminationem, oh, adjecta græca terminatione, & ad illam arabo-græcam adhuc latina, & nostra arabo-græco-latinæ germanica superinjecta, & per omnia ferè mutata, prolixam aliquando dissertationem scribemus, ostendemusque, quomodo romani & græci totum nobis orientem absconderint sub sua peregrinitate. Porro conferet hoc lexicon multum ad linguarum orientalium pariter & occidentalium demonstrandam sub varia literarum veste incredibilem conformitatem. Et in autoribus arabicis audiemus fundamenta fabularum, græcarum & romanarum: unde sibyllæ ortæ, & quid revera sint. Lingua arabica simplicior, quam in toto terrarum orbis alia. Literarum quoque elegantia nitidior præ omnibus aliis.

Nulla

Nulla unquam toto terrarum orbe lingua compendiosioris est scripturæ, quam hæc. dum nos M scribimus, jam illi tres scripsere literas. Hinc sexaginta literæ unâ linea libri in octavo scripti comprehenduntur. Totum euclidem una cum demonstrationibus, quo ad primos 15 elementorum libros habeo 91 foliis in octavo. Sic vidi in octavo totum avicennam, quantumcunque in folio romæ ejus impressum est. Ita compendiosi ductus, nexus elegantes, & paucæ in una voce literæ. Omnium admirationem, jamdudum commeruit hæc natio. Nos europæi nimis cœci sumus in peregrinis oris. Agitedum, peregrinemut. Vincamus orientem, aut planè omittamus. Nos autem hic in belgio omittere eundem non possumus, cum videamus italos, gallos, germanos, anglosque, qui omnes multò minores occasiones habent, quam nos, tantas res peragere. Sequimini ò generosæ belgii mentes, ò studiosa cohors, sequimini raptum tot populorum, tot vestrorum nautarum, tot militum hinc eò abeuntium. Mihi credite, isti omnes generosissimi spiritus sunt. Vivimus in oriente da prencepe, ut italicè dicam. Aër, salubritas cœli, loca, montes, aquæ, pluviæ, venti, luna, sidera, ipse denique sol ibi jucundior est. Quod si eò venis, integer tibi annus abit, antequam exaturari possis illis miraculis hominum, terræ ac cœli. Quicquid vides, audis que, quicquid gustas sentis que, dulce, jucundum, gratum, delicatum, florens, virensque, & undique voluptatibus naturæ repletum viscera, oculos, aures, & ultra quam capere possis, totum tuum corpus. Animus inter hæc dominatur. De cuius beatitudine nulla hominis crena, nulla mens humana, nulla lingua scriberet, comprehendere, aut proloqui potest satis. itaque rerum istarum ingenti pondere obrutus taceo. Nolle millenis millenisque aureis permutatam hanc meam æternam felicitatem. Totum Ultrajectum his voluptatibus animi ex oriente reducis, orientem cum gaudio & utilitate lustrantis, capiendis par non est. Hæc una lingua totum orientem apertit, & illustrat has nostras tenebras. Duæ linguae sunt, quatuor consciūm asiam, africam & europam sub pedibus habere credas. Latinam & arabicam. Arabica, asiam & africam occupat, & latinam aut genuit, aut peperit. Parens ejus sine dubio est. Sic autem genealogia procedit linguarum. Arabica,

scripto Arab.

33 CRISTIANI RAVII DELINBATI

bica, (ebræa, chaldæa, syra, punica, phœnicia, mauritana, lybica,
 æthiopica, thracica s. turcica eadem) genuit græcam, græca lati-
 nam, latina italicam, hispanicam, gallicam, & trium harum fra-
 trum germanum. Germanus genuit angulum & scotum, suecum,
 danum, norwagum, islandum, lappum, finnumque. Et quem-
 jadmodum græci accepere ex arabico, οἰκητος, ἀρχιγύνη, εἰρήνη, χαλαζία,
 ζεῦς, μίσγω, μίγνυμι, ζευγνύω, ζεύγρυπτος, ἄλως, ζεύς, δίδη,
 δῆμος διά. & millena alia, quæ olim dabimus: sic latini itidem. Dies,
 horreo, horror, hiatus, aurum, argentum, ripa, spongia, margo, &
 hic millena alia: tandemque germani, senden, tauffen, dopen, zin-
 gen, mischen, joch, weis aut wit, honen, zischen, & plura alia
 ex arabicis accipiunt. Bene ille, qui græcam cum orientalibus
 conjunget linguis, benè cl. Salmasius, qui græcam facit latinam,
 benè Stephanus in gallico libro (titulus non occurrit) quo con-
 venientiam linguarum tractat. Bene Schickardus piæ memo-
 riæ, schreckius, alstedius, becanus, qui idem tractaverunt, dum-
 modo certis regulis procedat, & alphabetū pro fundamento ponant.
 Qui ut & plurimi alii egregii viri non exercendo saltem ingenio,
 tantā cura linguarum conformitatem traetarunt, & ostenderunt,
 sed studio facilitatis. Nos autem ingratissimi homines dehone-
 stamus tantorum virorum perspicacissimas regulas, & ingentibus
 rationibus fultas. scilicet hæc est gratia, quam reportant critici illi
 non vulgares, quidum laborant pro linguarum compendiis, ignaris,
 bardis, blennis ac buffonibus deridentur. Favete linguarum uni-
 tati, aut si hoc à vobis nequeatis obtinere, favete incredibili, &
 majori, quam speraveratis, convenientiæ. sic & facile addiscetis
 linguas orientales, & sic quoq; conjungetis occidentalib. felicius,
 & res pariter hujus universi coalescent, & animi populorum col-
 ligabuntur, si vos illorum, & illi vestram linguam facile discant.
 Ab ipsis rerum universique principiis, una lingua communis erat,
 quæ babyloniam multiplicata dialecto & loquela, non essentia. Un-
 dique docti viri agnoscunt convenientiam. Chaldæa autem ut
 non erat gens, sed professio virorum sacrorum ritibus & cultui de-
 stinata, uti ex tacito & aliis liquet, veluti ipsi magi, & ceryces,
 & eumolpidæ, & dervisi seu druides, sic uti non hi, nec illi lin-
 guam habuere nisi eandem cum orientalibus reliquis. Arabica itaque
 assyria-

assyriaca, syriaca, ægyptia, palæstina, ebræa, samaritana, thracicaq.
& turcica ante & post herodotum, phœnicia, punica, æthiopica, ly-
bica, siculaque & multarum insularum, ipsius denique magnam
partem hispaniæ una lingua agnata, cognata, affinis, dialectusque
aut quocunque alio nomine ea distinguere placet, viguit, viger,
florebit, uti floruit, ad ultima mundi tempora. Stultum autem est,
de terris multum inquirere, ubi linguæ florent, linguas nolle
discere, aut terras nolle visitare. quid me juvat ista scientia linguæ
amplissimæ, si populi istius linguæ mihi spernantur. Tota africa
una lingua est, eaque arabica. Tota asia, omnibusque ejus insulis
arabica aut sola aut persicæ, mogolicæ, malaicæq. mixta, medios quo-
que inter indos & chinenses adhibetur. Hæc fundamentum fuit
ante 3000 annors, omnium in universum linguarum. hæc est
hodieque & erit, quamdiu hic mundus durabit. Inquirite, quicun-
que estis in scripturam linguarum florentium in insulis salomonis,
cocos, moyses, moo, & in guinea nova. quamdiu populorum ip-
sorummet libros & scripturam non videmus, tractamus, de lingua
eorum, nec judicare quicquam possumus, nec reverè discere. Nam
propria cuiuscumque linguæ scriptura fundum exhibit, quo neglecto,
nihil certi unquam habemus. Excurrite itaque mentes divinæ in
asiam & africam, nulla major lætitia est, nullum sincerius gaudium.
afferte nobis nova, inaudita, miracula rerum ac siderum. Nos
hic quoque non filebimus. Libros imprimemus, arabicos, persicos,
turcicos, mogolicos, malaicos, chinenses, indicos, japonios. Nul-
lum idiomæ sit, quod nobis sit in christianitate incognitum. quæ
hactenus pro variis habuimus, colligamus, ut alię quoque ad nos
intrare linguæ possint. O quando verum fiet initium. Sed sub
vestro auspicio NOBILISSIMA ACADEMIA ET UR-
BIS PATRES hæc & plura audebimus, vestramque urbem
eternitati seponemus. Favete. Valet.

211

CON-

CONCLVSIÓ.

Quantumcunque ergò ante nos fecerint Orientalium lingua-
rum præsides, hoc omne, si quantum supersit, computes,
minimum est. Tot in omni scibili autores edendi sunt. Atque
illius nationis maxima erit hæc gloria, quæ plures eorum procu-
ravit. Admiretur Oriens nostrum Belgium. admiretur ausus int-
gentes unius urbis, & magnificentiam non à regibus, totisque
regnis ortam, non à rebus pub. translatam: sed proprio Ampli-
fimi, Nobilissimique Senatus motu exultam. Gaudet Ultra-
jectum hoc publico & communi cum florentissimis regnis hono-
re. Academia hæc studiis undiquaque efflorescat. sint veluti
communes omnibus scientiis famuli, linguæ Orientales. Serviant
hæ linguæ totum complexæ orientem, & maximam orbis partem,
omnibus pariter facultatibus. Hinc Clarissimus nostræ Acade-
miae, & sacer Professorum ordo petat ad Indias scientiarum sua-
rum & artium sanctarum commercium. Aequè bene innoteat
Orienti in literatura Arabica hoc Ultrajectum, Leyda, Franeque-
ra, & Daventria ipsaque Groninga: quam noverunt Cazvinam,
Tusam, Spahanam, Schirazam, Babylonem, Alqahiramq; Aca-
demias suas. Agra posthac legat; quicquid in Belgio impressimus.
Audiat Siam & Quinzai, Calicutum, Goa, & ipsæ Insulæ Indiarum,
commercium quoque librorum inter nos posthac etigendum, tan-
quam magnificentissimis mercibus. Et hæc ingentia minimis his
tantum non spernendis initis retum surgant. Pro his votis alia
ad Deum vota facimus: ut minima reddituum suorum portione hæc
maximarum olim rerum semina foveant, ad incrementa studiorum
planè omnium & honorem æternum suæ Urbis & Academiarum.

SIC PERSUASI PATRES.

FINIS.

Datum der Entleihung bitte hier einstempeln!

digitalisiert misc.2 PN: 28571922X

Lis. Sem. 34. 1960

